

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn tel 668 1242 faks 668 1240 e-post eki@ki.ee

**Illegaalsete tubakatoodete
tarbimine ja kaubandus Eestis 2010
(elanike hinnangute alusel)**

Tallinn
Mai 2011

Aruande koostajad: Elmar Orro

Töögrupp: L.Lepane, M. Reiman, I. Niklus, V. Savina, S. Randrüt, P. Jõekalda

Eesti Konjunktuuriinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 668 1242

e-mail: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunktuuriinstituut

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Eesti elanike suitsetamisharjumused	5
1.1. Suitsetamise levik täiskasvanud elanike hulgas	5
1.2. Legaalsete sigarettide eelistamise põhjused	7
1.3. Sigarettide varu ja hankimine välismaalt	9
2. Elanike eksperthinnangud sigarettide illegaalse müügi kohta	12
2.1. Illegaalsete sigarettide müügi aspektid	12
3. Illegaalsete sigarettide isiklik tarbimine	14
3.1. Illegaalsete sigarettide kättesaadavus	14
3.2. Illegaalsete sigarettide tarbimine	15
4. Illegaalsete sigarettide osakaal sigaretiturul	22
Kokkuvõte	24
Lisad	
Lisa 1. Küsitlustulemuste protsentjaotused	25
Lisa 2. Küsitlustulemuste protsentjaotused sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes	29
Lisa 3. Küsitletud kogumi iseloomustus	37

SISSEJUHATUS

Eesti Konjunktuuriinstituut (EKI) on teostanud illegaalse tubakaturu uuringuid alates 1998. aastast. Käesoleva Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellimusel läbiviidud uuringu eesmärgiks oli analüüsida sigarettide illegaalse kauplemise aspekte ja välja selgitada illegaalsete sigarettide osakaal Eesti sigaretiturul. Illegaalsete sigarettide all käsitletakse käesolevas töös sigarette, mille hankimisel olid tarbijad teadlikud, et sigaretid olid müügil seadusevastaselt ning nende pealt oli jäetud riigimaksud tasumata. Samuti arvestatakse salasigaretide hulka need sigaretid, mis toodi välismaalt edasimüümise eesmärgil või mis soetati teiste kaudu välismaalt.

Käesolevas töös on sarnaselt varasemate aastatega analüüsitud ainult sigarettide tarbimist, kuna need on Eestis põhiliselt tarbitavad tubakatooted. Muude tubakatoodete (nt sigarid, sigarillod, suitsetamis- ja närimistubakas) osakaal on ekspertide sõnul tarbimises väga väike. Peale illegaalsete sigarettide osakaalu analüüsimise sigarettide turul tuuakse töös välja ka illegaalse kaubanduse poolt riigile tekitatud eeldatav maksutulukaotus. Turuanalüüsi aluseks on täiskasvanud elanikkonna küsitluse tulemused, nende eksperthinnangud, Rahandusministeeriumi andmed ja Statistikaameti väliskaubanduse statistika.

Euroopa Liidu liikmena on Eesti kohustatud järgima ühtset tubakaaktsiisi poliitikat ja seetõttu on tubakaaktsiisi ka regulaarselt tõstetud. 2010. aasta algul tõusis Eestis tubakaaktsiis Euroopa Liidu miinimummäärani, kuid viimane suureneb 2014. aastaks veel 40%. Seetõttu ootab ka Eestit ees küllalt suur tubakaaktsiisimäärade suurenemine. Siiski on Eestile koos mõne teise riigiga antud võimalus rakendada EL-s nõutavad aktsiisimäärad alles aastaks 2018, mis tähendab seda, et aktsiisimaks kasvab järgnevatel aastatel regulaarselt. Viimati suurendatigi tubakaaktsiisi 2011. aasta algusest. Kasvav aktsiis võib mõjutada omakorda salasigaretide turgu ning suurendada selle levikut. Uuringus selgitatakse muuhulgas välja, kas ja kui suures ulatuses on muutused turul aset leidnud.

Käesolev töö koosneb neljast peatükist:

1. ülevaade suitsetamise levikust täiskasvanud Eesti elanike hulgas, legaalsete sigarettide eelistamisest ja sigarettide hankimisest välismaalt;
2. küsitlute arvamused ja hinnangud sigarettide illegaalse müügi ja kauplemise kohta;
3. illegaalsete sigarettide suitsetajate isiklikud kokkupuuted salasigaretidega, nende kättesaadavus ja tarbimine;
4. illegaalsete sigarettide osakaalust sigaretiturul ja hinnang riigi maksutulukaotusele.

Töö põhineb uuringutel, mille tulemused kajastavad illegaalsete sigarettide tarbimist ja turuolukorda 2010. aastal ning muutusi perioodil 2000-2010. Elanike küsitlus viidi läbi 2010. aasta novembris ja detsembris EKI tarbijate paneeli liikmete hulgas. Kirjalikule küsitlusele vastas 1009 Eesti elanikku vanuses 18-74 aastat. Representatiivsuse tagamiseks kaaluti andmestik vanuse, soo, rahvuse ja regiooni järgi, millega viidi valim vastavusse Eesti elanikkonna mudeliga. Küsitlustulemuste üldjaotused on toodud lisas 1 ning sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes valikuliselt lisas 2. Küsitletud kogumi iseloomustus on esitatud lisas 3.

1. EESTI ELANIKE SUITSETAMISHARJUMUSED

1.1. Suitsetamise levik täiskasvanud elanike hulgas

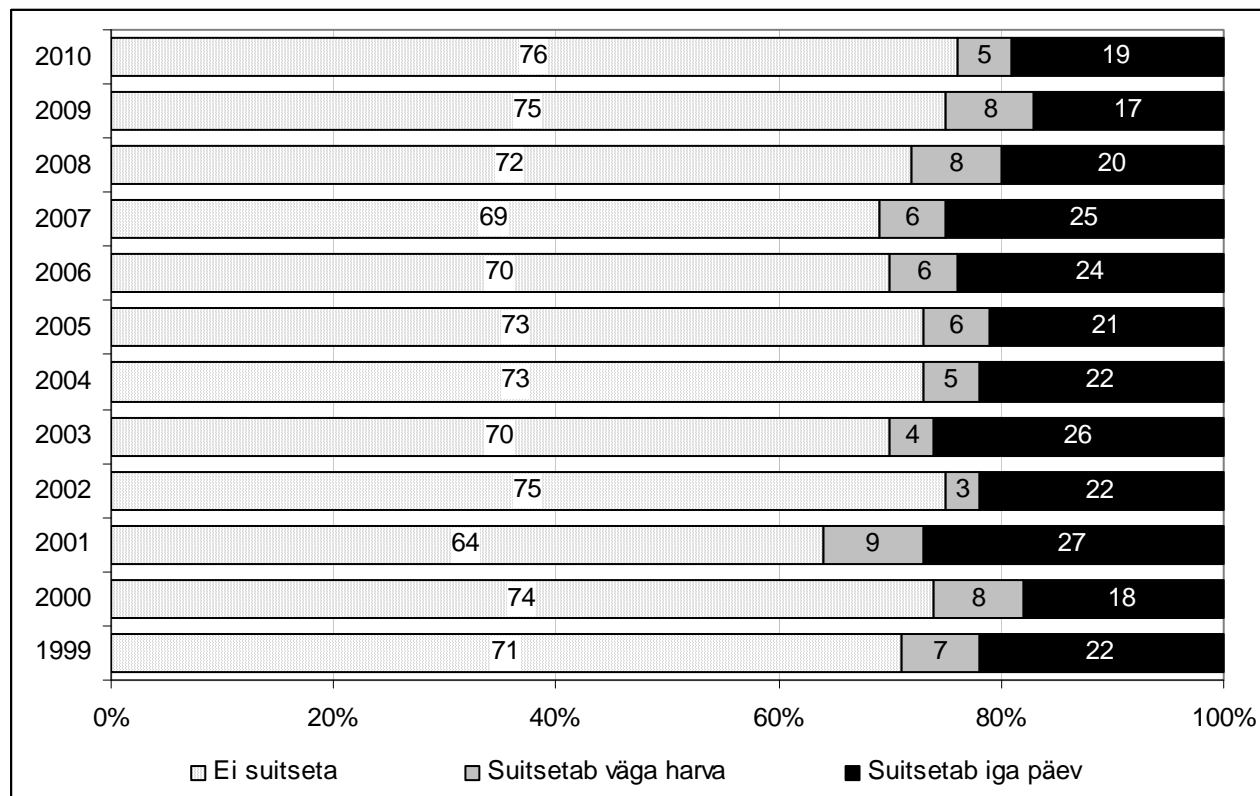
Suitsetamise leviku ja suitsetamisharjumuste väljaselgitamiseks analüüsiti 18-74-aastaste elanike hinnanguid, võttes seejuures arvesse nii legaalsete kui illegaalse sigarettide suitsetajate arvamused. Käesolevas töös hinnatakse suitsetajate-mittesuitsetajate osakaalu, suitsetamise sagedust, suitsetamisharjumuse muutusi 2010. aastal, harjumuste muutumiste põhjusi ja nende võimalikke trende tulevikus.

Täiskasvanud elanikkonnast suitsetas 2010. aastal 24%. Mittesuitsetajate ja suitsetajate omavaheline suhe aastaga praktiliselt ei muutunud, mittesuitsetajaid oli 76% (2009. aastal oli mittesuitsetajaid 75% ja suitsetajaid 25%). Seevastu on aasta jooksul suurenenud igapäevaste suitsetajate osakaal (17%-lt 2009. aastal ja 19%-ni 2010. aastal), harva suitsetanute osakaal aga langenud (8%-lt 2009. aastal 5%-le 2010. aastal). Peale 2007. aastat on suitsetajate osakaal hakanud vähenema (vt joonis ja tabel 1.1). Igapäevastelt suitsetajad tarbisid 2010. aastal keskmiselt 14 sigaretti päevas, mis oli sama palju kui 2009. aastal.

Suitsetamise levik on seotud vanusega – nooremad inimesed suitsetavad enam. Kõige vähem on suitsetajaid üle 64-aastaste vanusegrupis, kõige enam aga alla 30-aastaste hulgas. Seosed vanuse ja suitsetamise vahel pole aastaga muutunud. Alla 30-aastastest elanikest suitsetas 28%, 30-49-aastastest 25%, 50-64-aastastest 26% ja üle 64-aastastest 12%. Võrreldes aastatagusega on siiski märgata tendentsi, et vanema vanusegrupi seas on suitsetajate osakaal suurenenud, nii on see üle 64-aastaste puhul suurenenud 4%-punkti. Suitsetajate osakaal sõltus ka vastajate haridustasemest. Mida kõrgem oli elanike haridus, seda vähem leidis nende hulgas suitsetajaid. Kõrgharidusega elanikest suitsetas 16%, keskharidusega elanikest 26% ning alg- ja põhiharidusega elanikest 43%. Võrreldes 2009. aastaga on kõrg- ja keskharidusega elanike hulgas suitsetajate osakaal vähenenud (vastavalt -4%-punkti ja -2%-punkti), alg- ja põhiharidusega elanike seas aga kasvanud (+9%-punkti). Suitsetajaid oli kõige enam Põhja-Eestis ja Tallinnas (27%) ning Kirde-Eestis (25%). Samuti leidub suitsetajaid kõige enam väikseima sissetulekuga elanike hulgas, kelle kuu netosissetulek pereliikme kohta jäi alla 127,89 euro (2001 krooni). Nimetatud tulugrupis on suitsetajate osakaal 37% (vt lisa 2.1).

Suitsetamine on rohkem küll levinud meeste kui naiste hulgas, kuid meeste osakaal suitsetajatest on järjest vähenenud. Meestest suitsetas 2010. aastal 30%, naistest 20%. Meessoost suitsetajate osakaal oli madalaimal tasemel 1979. aastast alates (vt tabel 1.1). Naissoost suitsetajate osakaal kõikus samal ajaperioodil vahemikus 18-22% ning see ei ole aastatega vähenenud. Viimastel aastatel on naiste osakaal suitsetajate üldarvust suurenenud.

Joonis 1.1. Suitsetamise levik Eesti elanike hulgas (% vastanutest)

Tabel 1.1. Suitsetajate osakaal soo järgi (% vastanutest)

	1979	1989	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Mehed	49	48	38	38	37	38	40	36	34	30
Naised	18	19	20	21	21	22	22	20	18	20
Keskmiselt	34	34	29	27	27	30	31	28	25	24

Suitsetanud elanikelt küsiti, kuidas on nende suitsetamisharjumused 2010. aastal muutunud, kas nad on vähendanud suitsetamist, suitsetamisest loobunud või on hakanud aasta jooksul rohkem suitsetama. Selgus, et 2010. aastal ei muutnud oma harjumusi ja jätkas samamoodi suitsetamist 44% suitsetajatest (2009. aastal 52%), suitsetamist piiras 44% (2009. aastal 35%) ning rohkem hakkas suitsetama 4% suitsetajatest (2009. aastal 3%). Suitsetamisest loobus 5% (2009. aastal 9%) ja suitsetama hakkas 3% vastajatest (2009. aastal 1%). Võrreldes 2009. aastaga vähenes 2010. aastal suitsetamisest täielikult loobujate osakaal, see-eest kasvas nende suitsetajate osakaal, kes aasta jooksul olid sigarettide tarbimist vähendanud. Kõige enam vähenes suitsetajate osakaal Kesk-Eestis, vanemate kui 64-aastaste hulgas ning meeste seas. Kõige vähem muutsid oma suitsetamisharjumusi (suitsetasid sama palju kui varem) Lääne-Eesti elanikud ja 30-49 aastased suitsetajad, aga samuti madalama haridusega ning suurema sissetulekuga suitsetajad. Suitsetajate vastuseid analüüsid selguski, et kõrgem sissetulek avaldas suitsetamisharjumusele soodustavat mõju. Näiteks oli üle 639,12 euro (10 000 kr) tulu saavate suitsetajate seas kõige

enam neid, kes hakkasid aasta jooksul rohkem suitsetama (13%), samas oli selles tulugrupis teistest vähem suitsetamist piiranud vastajaid (26%) (vt lisa 2.2).

Sigaretide aktsiisimäär tõusis 2010. aasta jaanuarist 5% ja see kasvatas ka nende jaehindu. Jätkuvalt keeruline olukord majanduses, vähenenud sissetulekud ja kõrge tööpuudus sundis elanikke piirama oma kulutusi ja paljud pidid oma suitsetamisharjumusi muutma või lõpetasid suitsetamise hoopis. Suitsetamist vähendanud või suitsetamisest loobunud vastajatest märkis 65%, et suitsetamine on muutunud liiga kalliks. Liiga kallid sigaretid ajendasid keskmisest enam suitsetamist vähendama või sellest loobuma alla 255,65-eurose (4000 kroonise) sissetulekuga inimesi ning Ida-Virumaa ja väikelinnade elanikke. Neljandik suitsetajatest vähendas või loobus suitsetamisest enda terviseprobleemide tõttu ja 15% tegi seda oma lähedaste pärast ning sama palju ebamugavaks tehtud suitsetamistingimuste tõttu (nt suitsetamiskeeld avalikes kohtades).

1.2. Legaalsete sigarettide eelistamise põhjused

Enamik suitsetajatest tarbis legaalseid sigarette, kuid sellegipoolest on palju ka neid, kes teadlikult või teadmatuses on ostnud illegaalseid sigarette, mille eest on jäänud riigimaksud tasumata. Illegaalseks tuleb pidada ka selliseid sigarette, mis on välismaalt kaasa ostetud teistele edasimüümiseks, mitte isiklikuks tarbimiseks. Seega on teiste poolt välismaalt toodud sigarettide ostmine illegalne tegevus. Suitsetajad seda aga sageli endale ei teadvusta.

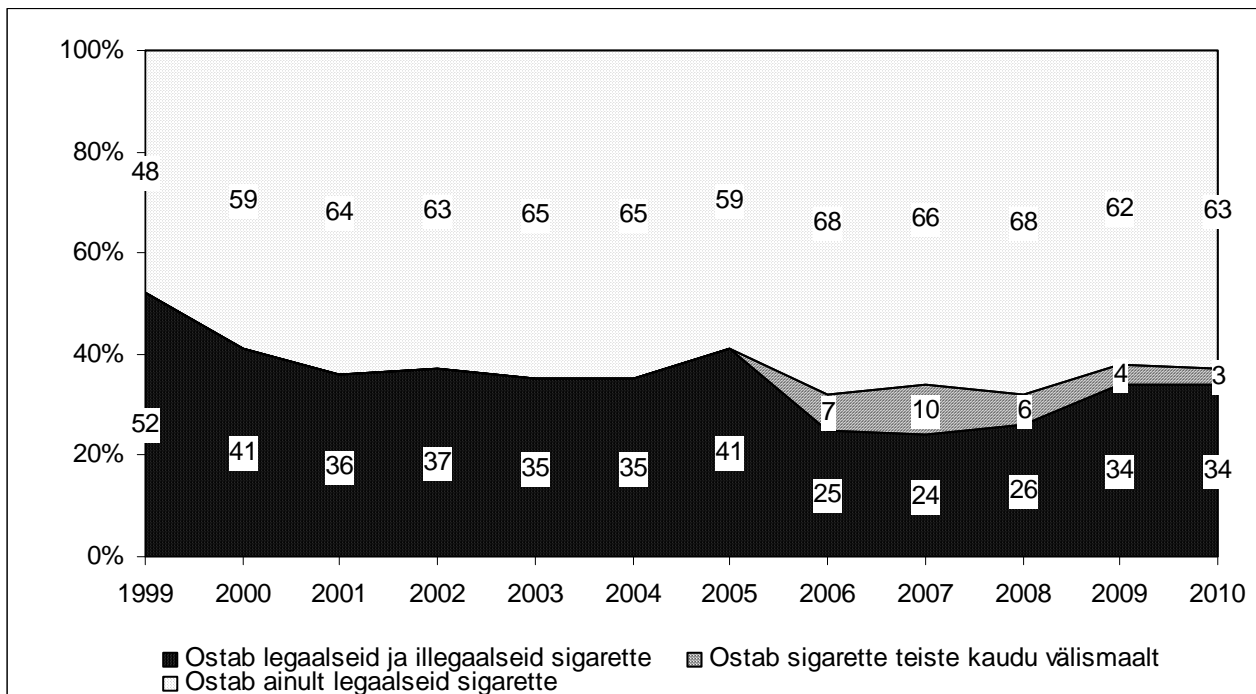
Küsitluse põhjal selgus, et endi hinnangul ostis 2010. aastal sigarette ainult legaalselt 66% suitsetajatest, võrreldes eelmise aastaga on selliste suitsetajate osakaal jäänud samaks (vt joonis 1.2)¹. Legaalsete sigarettide ostjaid oli teistest rohkem Lääne-Eesti ja maa-asulate elanike hulgas, eestlaste ning üle 64-aastaste suitsetajate seas. Legaalsete sigarettide ostjate osakaal oli ka seda suurem, mida kõrgem oli vastaja haridustase ja sissetulek (vt lisa 2.2).

Eesti elanikud kasutavad üha aktiivsemalt võimalust osta sigarette naaberriikidest. Euroopa Liidu liikmesriikidest võib isiklikuks tarbimiseks tuua maksuvabalt kuni 800 sigaretti päevas ja väljastpoolt Euroopa Liitu kuni 40 sigaretti päevas ning seda võimalust kasutatakse ära eriti just odavamate sigarettide soetamiseks. Kui Lätis on sigarettide hinnatase võrreldav Eesti omaga, siis Venemaal on need endiselt odavamad ja seetõttu toimus sigarettide sissevedu põhiliselt Venemaalt. Sigarettide välismaalt hankimise kohta on EKI küsitlusi teinud alates 2006. aastast. Nagu eespool mainitud, ei taju suitsetajad alati, et välismaalt müügiks toodud sigarettide puhul on tegu on illegaalse kaubaga. Nii oli 2010. aastal enda hinnangul ainult legaalsete sigarettide suitsetajate seas 3% neid, palusid endale raha eest välismaalt sigarette tuua või ostsid teiste poolt välismaalt toodud ja müügiks pakutud sigarette. Selliste ostjate osakaal on siiski peale 2007. aastat langenud. Suitsetajaid, kes enda teada ei käitu sedaviisi sigarette ostes ebaseaduslikult,

¹ Arvestades seda, et 3% suitsetajatest ostis endale välismaalt müügiks toodud sigarette, oli tegelikult legaalseid sigarettide suitsetanud 63%

elas kõige rohkem Kirde-Eestis ja nende osakaal mitte-eestlaste hulgas oli neli korda kõrgem kui eestlaste seas. See viitab vajadusele anda Kirde-Eesti venekeelsele elanikkonnale rohkem sellekohast selgitust ja teavet.

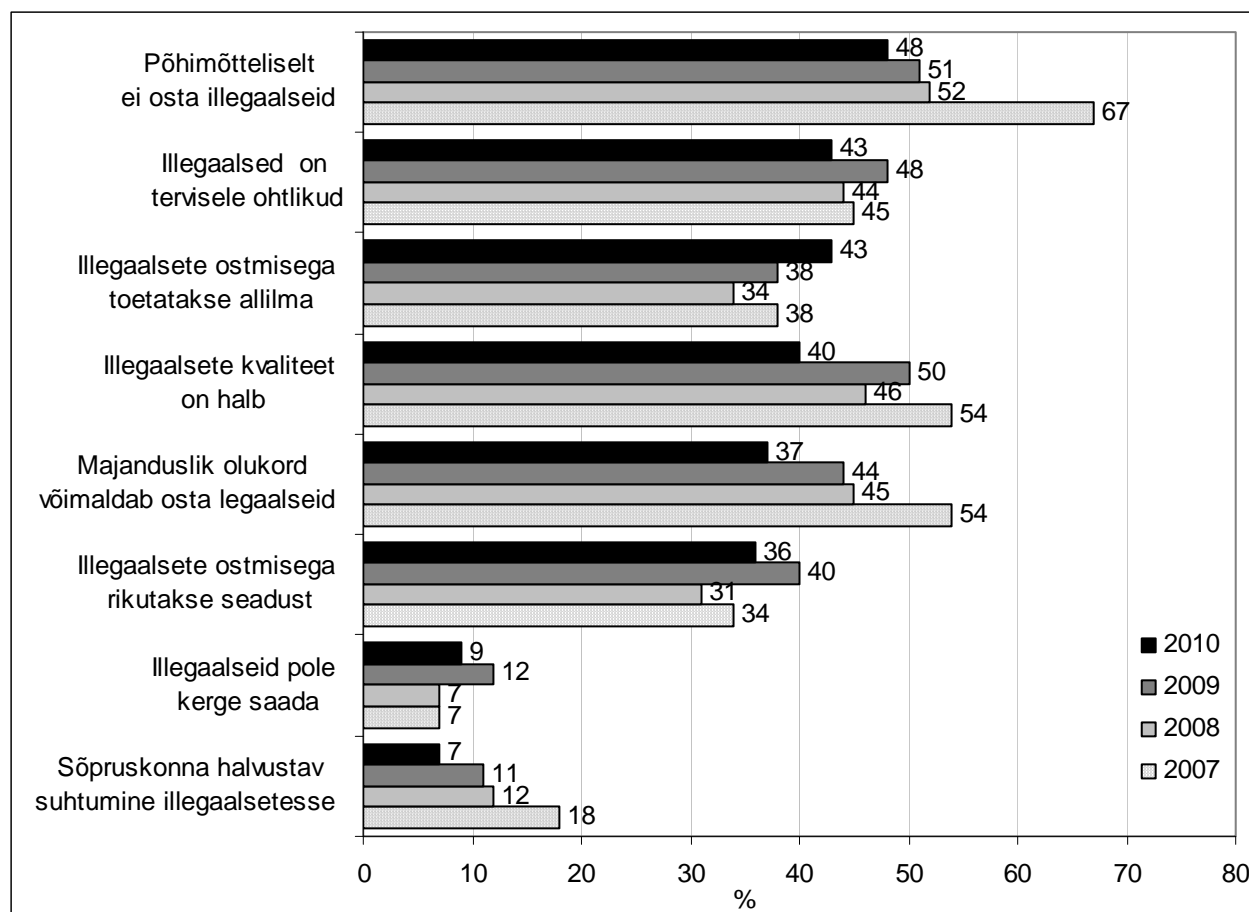
Joonis 1.2. Legaalseid ja illegaalseid sigarettide ostmise (% suitsetajatest)

Peamine põhjus, miks suitsetajad eelistasid 2010. aastal legaalseid sigarettide, oli lugupidamine enda vastu ja põhimõtteline otsus mitte osta illegaalseid sigarette. Selliseid põhimõtteid pidas väga oluliseks pea-aegu pool (48%) legaalseid sigarettide suitsetajatest. Neid põhjused on peetud kõige olulisemaks alates 2006. aastast, kuid sellegi poolest on põhimõtteliste mitteostjate osakaal aastast-aastasse kahanenud (vt joonis 1.3). Peale eelneva oli salasigaretidest hoidumise oluliseks põhjuseks ka nende võimalik ohtlikkus tervisele – nii vastas 43% legaalseid sigarettide suitsetajatest. Varasematel aastatel nimetati teise peamise põhjusena illegaalseid sigarettide halba kvaliteeti, kuid 2010. aastal arvas nii vaid 40% legaalseid suitsetajatest ja nii jäi see põhjus järjekorras alles neljandaks. Seevastu on viimasel paaril aastal kasvanud nende vastajate osakaal, kes ei osta salasigarette, sest toetaksid sellega kuritegelikku maailma – 2010. aastal nimetas sellist põhjust 43% legaalseid sigarettide suitsetajatest, aasta varem aga 38%. Üsna oluliselt on kahanenud nende vastajate osakaal, kes võisid väita, et nende majanduslik olukord võimaldab osta legaalseid sigarette. Kui 2009. aastal põhjendas nii oma eelistusi 44% seaduslikest suitsetajatest, siis 2010. aastaks oli nende osakaal langenud 37%-ni. See viitab sellele, et tarbijate keskmine ostujõud on kahanenud suure tööpuuduse ja vähenenud sissetulekute tõttu, samuti on tõusnud legaalseid sigarettide hinnad. Üle kolmandiku legaalseid sigarettide suitsetajatest peab väga oluliseks seaduste ausat järgimist ja ei osta seetõttu salasigarette. Suhteliselt vähesed tarbijad eelistasid legaalseid sigarette salasigaretidest raske kättesaadavuse pärast või sõpruskonna

negatiivse suhtumise tõttu illegaalsesse suitsetamisse. Just viimane on aastatega järjest langenud ja sõprade arvamus on legaalseid suitsetajaid mõjutanud aina vähem.

Joonis 1.3. Legaalsete sigarettide eelistamise põhjused (% legaalsete sigarettide eelistajatest, kes vastasid “väga oluline”)

1.3. Sigarettide varu ja hankimine välismaalt

Alates 2006. aastast on EKI käsitlenud oma uuringutes ka sigarettide hankimist välismaalt ning analüüsinud, millisel määral see mõjutab sigarettide tarbimist Eestis.

Küsitluse tulemusel selgus, et sigarettide varu omas 2010. aastal 53% suitsetajatest (2009. a 48%), neist 19% omas varusid pidevalt ja 34% hankis tagavarasid mõnikord. Sigarette ei varunud üldse 47% suitsetajatest (2009. a. 52%). Pidevat sigarettide varu omavate suitsetajate osakaal kasvas viimase aastaga 5%-punkti ja sigarettide varumine on näidanud kasvutendentsi ka eelnevatel aastatel. Siiski ei ulatunud see 2006-2007. aasta tasemeni, kui alalist varu omas iga viies suitsetaja. Pidevat sigarettide tagavara omasid 2010. aastal teistest enam 50-64 aastased suitsetajad ning Kesk-Eesti ja maa-asulate elanikud. Sigarette ei muretsenud varuks eelkõige pensionieas inimesed aga ka kõrgema sissetulekuga suitsetajad (vt lisa 2.4).

Küsitlusankeedis paluti suitsetajatel vastata, kas nad ostsid 2010. aastal endale välismaalt sigarette, et neid Eestis tarbida ning kui suure osa moodustasid tarbimisest nii enda kui teiste kaudu välismaalt ostetud sigaretid. Välismaalt ostis 2010. aastal enda tarbeks sigarette 20% suitsetajatest (2009. a 9%, 2008. a 24%), teistel palus enda jaoks välismaalt sigarette tuua 11% suitsetajatest (2009. a 13%) ning 20% suitsetajatest ostis teiste poolt välismaalt toodud sigarette, mis polnud tellitud, kuid mida pakuti osta (2009. a 12%). 55% suitsetajatest ei hankinud välismaalt sigarette ei ise ega teiste kaudu (2009. a 67%). Sigarette välismaalt tuua palunud või teiste poolt välismaalt toodud sigarette ostnud suitsetajaid oli 2010. aastal kokku 31%. Nende osakaal kasvas aastaga märgatavalt (2009. aastal oli välismaa sigarettide tarbijaid 24% suitsetajatest). Eriti palju on kasvanud nende tarbijate osakaal suitsetajatest, kes ostsid välismaalt toodud sigarette mida nad ise polnud tellinud (+8%-punkti). Kõige aktiivsemalt soetasid välismaalt sigarette Kirde-Eestis elavad suitsetajad, kellest 59% ostis neid ise (2009. a 41%), 30% palus teistel tuua (2009. a 36%) ning 43% ostis teiste poolt toodud ja müügiks pakutud sigarette (2009. a 24%). Kirde-Eesti suitsetajatest vaid 15% ei ostanud 2010. aastal ei ise ega teiste kaudu välismaalt sigarette (2009. a 19%). Aastaga on Kirde-Eesti elanike seas oluliselt kasvanud suitsetajate osakaal, kes käisid ise piiri tagant sigarette ostmas, samuti nende osakaal, kellele pakuti müüa piiritaguseid sigarette.

Kuna madalam hind on suitsetajatele väga oluline, hangitakse sigarette peamiselt riikidest, kus nende hinnatase on soodsam. Peamiselt tuuakse sigarette Venemaalt. 80% välismaalt sigarette hankinutest ostis neid 2010. aastal Venemaalt. Sigarettide Venemaa päritolu märkis ka 91% suitsetajatest, kes ostis välismaalt teiste initsiatiivil toodud sigarette (vt tabel 1.2). Järgmine riik, kust rohkem sigarette soetatakse on naaberriik Läti. Sealt toodud sigarette tarvitab siiski palju vähem suitsetajaid, sest sigarettide hinnatase Lätis erineb Eestiga võrreldes vähe.

Tabel 1.2. Välismaalt sigarettide hankimise eelistused riikide osas

	% suitsetajatest, kes ostsid ise välismaalt*			% suitsetajatest, kes palusid välismaalt tuua*			% suitsetajatest, kes ostsid teiste initsiatiivil toodut*		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Venemaa	66	68	80	79	81	73	95	94	91
Läti	15	8	12	15	6	9	0	3	3
Muud riigid	19	24	8	6	13	18	5	3	6
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	100	100

* % on võetud ankeedis riike nimetanud vastajatest

Kõige aktiivsemad välismaiste sigarettide suitsetajad elavad Kirde-Eestis, neist 85% tarbis 2010. aastal välismaalt (peamiselt Venemaalt) pärit sigarette. Peale Venemaa ja Läti ostsid Eesti elanikud sigarette vähemal määral kaasa ka Soomest, Rootsist, Leedust, Valgevenest, Ukrainast, Moldovast, Kreekast jm.

Suitsetajatelt küsiti ka, kui palju ja millise hinnaga nad ostsid 2010. aasta oktoobris ise või teiste kaudu välismaalt sigarette. Oktoobris selliseid ostjaid 37% suitsetajatest (2009. a 23%) ja keskmiselt osteti 20 pakki (2009. a 36 pakki) hinnaga 1,30 eurot paki eest (2009. a 1,05 € pakk). Nagu näha, oli 2010. aasta oktoobris välismaalt sigarette hankinud suitsetajate osakaal küll märgatavalt suurenenud, võrreldes aastatagusega, kuid ostukogused olid vähenenud. Ostjate osakaal oli oktoobris endiselt suurim Kirde-Eestis – 75% ja võrreldes 2009. aasta oktoobriga piirkonna elanike osakaal kasvas (2009. a oli 64%). Isiklikult välismaalt ostetud sigaretid moodustasid suitsetajatel oktoobrikuus keskmiselt 8% sigarettide kogutarbimisest, teiste kaudu soetatud sigaretid aga 11%. Võttes eelduseks, et oktoobri tarbimine peegeldab tavapärasest tarbimist ühes kuus saab järeldada, et välisriikidest toodud sigarettide osakaal kogutarbimisest kasvas, moodustades 2010. aastal 19% kogutarbimisest (2009. a 16%).

2. ELANIKE EKSPERTHINNANGUD SIGARETTIDE ILLEGAALSE MÜÜGI KOHTA

2.1. Illegaalsete sigarettide müügi aspektid

Käesolevas töös põhineb salasigaretide turu uurimine elanike eksperthinnangutel. Illegaalse sigaretituru iseloomustamiseks esitati elanikele küsimusi salasigaretide tarbimise ja leviku aspektide kohta ning üldistati saadud vastused. Kõige enam said elanikud 2010. aastal salasigaretide kaubanduse kohta teavet meedia kaudu (41% vastanutest) ning sugulaste, sõprade ja tuttavate käest (37%, vt tabel 2.1). Illegaalsete sigarettide müümist ja ostmist pealt näinud või ise sellega tegelenud ning seega isiklikku kogemust valdkonnas omas 14% elanikest. Meedia osatähtsus illegaalse sigaretikaubanduse infoallikana on 2009. ja 2010. aastal kasvanud, tõustes möödunud aastal esmakordselt ettepoole sugulaste-sõprade-tuttavate poolt saadud infost. Oma isikliku kogemusega eristuvad teistest rohkem Kirde-Eesti ja suuremate linnade elanikud, mitte-eestlased ja alla 127,89 € (2001 kr) kuus teenivad elanikud. Illegaalse sigaretikaubanduse kohta said enam tutvusringkonnast infot Kirde-Eesti ja Lõuna-Eesti elanikud, samuti mitte-eestlased, alla 30-aastased ja väiksema sissetulekuga elanikud. Meedia oli suhteliselt enamlevinud infoallikaks salasigaretide osas Lääne-Eesti ja väikelinnade elanikele, eestlastele, kõrgharidusega ning kõrgema sissetulekuga elanikele (vt lisa 2.5).

Tabel 2.1. Elanike infoallikad sigarettide illegaalse kaubanduse kohta (% vastanutest, vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Meedia	31	44	40	35	34	39	41
Sugulased, sõbrad, tuttavad	46	47	43	44	39	40	37
Oma kogemus	18	12	27	20	17	15	14
Ei oska öelda	20	12	13	18	19	18	20

Elanikel paluti vastata ka küsimusele selle kohta, kas nad teavad või tunnevad kedagi, kes ostaks salasigarette. Selgus, et 37% vastanutest ei teadnud ühtegi salasigaretide ostjat, 32% teadis mõnda inimest ja 14% teadis paljusid, ülejäänud ei osanud öelda (vt tabel 2.2). Kokku teadis oma tutvusringkonnas salasigaretide ostjaid seega 46% vastanutest, mis on natuke rohkem kui aasta tagasi (2009. a 44%). Salasigaretide ostjaid tunnevad isiklikult rohkem Kirde-Eesti elanikud, mitte-eestlased ja väiksema sissetulekuga elanikud. Lääne-Eesti ja Põhja-Eesti elanike, eestlaste, üle 64-aastaste ja kõrgharidusega elanike hulgas oli kõige vähem neid, kes tunneksid salasigaretide ostjaid (vt lisa 2.6).

Tabel 2.2. Illegaalsete sigarettide ostjate teadmine (% vastanutest)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Teab paljusid	15	16	15	13	12	14	14
Teab mõnesid	32	34	30	26	31	30	32
Ei tea kedagi	38	34	42	46	40	43	37
Ei oska öelda	15	16	13	15	17	13	17
Kokku	100	100	100	100	100	100	100

Mõnda pidevalt tegutsevat salasigarettide müügikohta või müüjat teadis isiklikult 25% vastanutest ehk iga neljas. Võrreldes 2009. aastaga on vastavat infot omavate elanike osakaal suurenenud 3%-punkti. Illegaalsete sigarettide müügikohtadega olid kõige paremini kursis Kirde-Eesti elanikud, kus pidevalt tegutsevaid müügikohti või müüjaid teadis üle poole vastanutest, samuti mitte-estlased, alg- või põhiharidusega inimesed ning väiksema sissetulekuga elanikud (vt lisa 2.7).

Uuringus osalejate hinnangul moodustas salasigarettide osa 2010. aastal Eesti elanike üldises sigarettide tarbimises keskmiselt 31%. Sarnase hinnangu on elanikud illegaalsete sigarettide osakaalule andnud ka mitmel eelmisel aastal. Veel kümme aastat tagasi oli vastajate hinnang salasigarettide osakaalu kohta tarbimises 7-8%-punkti võrra suurem (vt tabel 2.3).

Tabel 2.3. Illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal üldises sigarettide tarbimises (elanike eksperthinnangute keskmine)

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
38%	39%	37%	34%	32%	34%	32%	33%	30%	30%	31%	31%

Illegaalsete sigarettide leviku ja tarbimise kohta kokkuvõtivate järelduste tegemiseks võrreldakse elanike eksperthinnanguid inimeste hinnangutega iseenda tarbimiskäitumise kohta (vt 3. ptk).

3. ILLEGAALSETE SIGARETTIDE ISIKLIK TARBIMINE

3.1. Illegaalsete sigarettide kättesaadavus

Illegaalse sigaretituru levikut ja tarbimise aktiivsust mõjutab oluliselt ka salasigaretide kättesaadavus. Selle väljaselgitamiseks uuriti elanikelt, kuidas muutus nende endi kogemuse järgi illegaalsete sigarettide kättesaadavus 2010. aastal. Salasigaretide ostjatest vastas 45%, et kättesaadavuses ei ole toimunud muutusi, 36% vastanute hinnangul on salasigaretide hankimine muutunud raskemaks ja 6% hinnangul kergemaks ning 13% vastanutest ei osanud sellele hinnangut anda. Võrreldes 2009. aastaga on oluliselt kasvanud nende tarbijate osakaal, kelle arvates on salasigarette keerulisem kätte saada (+13%-punkti, vt tabel 3.1). Samal ajal on vähemaks jäänud neid, kelle meelest saab salasigarette kätte varasemast lihtsamalt (-3%-punkti).

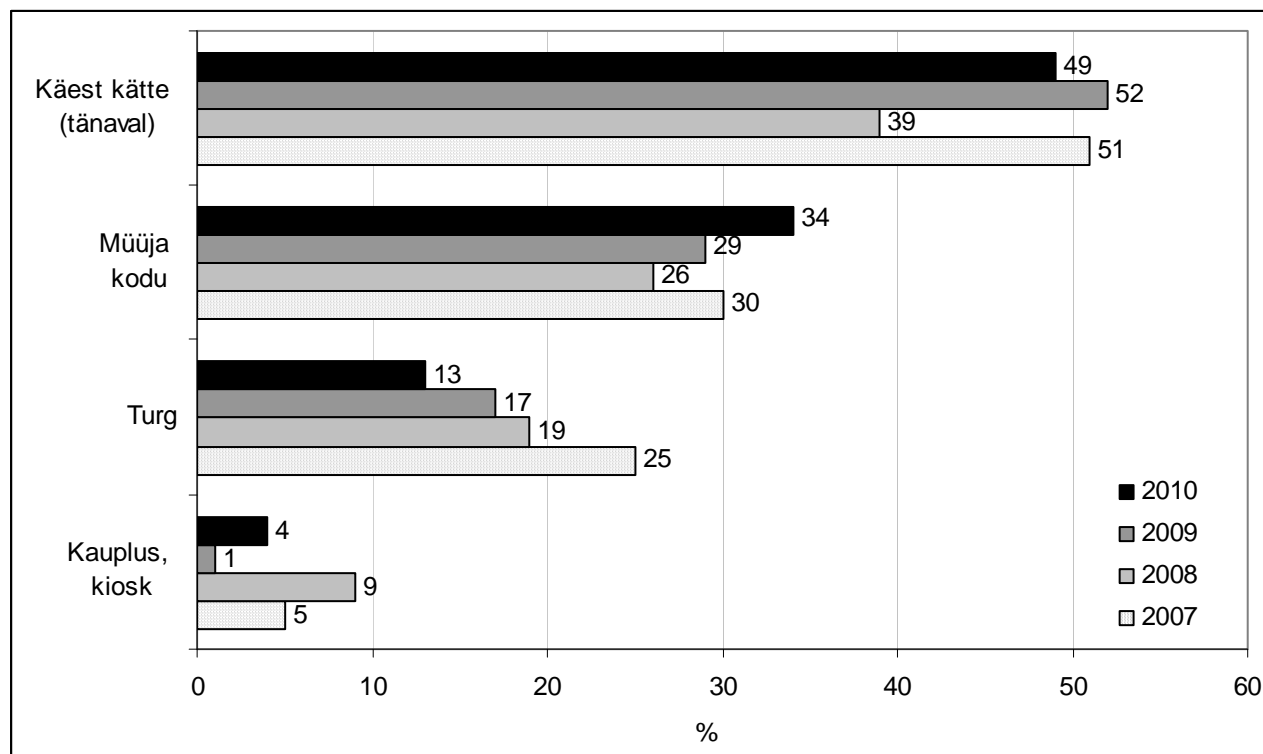
Tabel 3.1. Illegaalsete sigarettide kättesaadavus aasta jooksul
(% illegaalsete sigarettide ostjatest)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Muutus kergemaks	12	10	12	6	10	13	14	4	3	14	9	6
Jäi samaks	27	52	50	54	55	61	49	60	63	53	52	45
Muutus raskemaks	24	29	33	32	25	17	30	20	21	20	23	36
Ei oska öelda	37	9	5	8	10	9	7	16	13	13	16	13
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kõige sagedamini osteti illegaalseid sigarette käest kätte otse tänavatel, nii märkis 49% salasigaretide suitsetajatest. Müüjate kodudes käis neid hankimas 34% ja turgudelt 13% salasigaretide tarbijatest. Kui tänavalt või turult salasigarette ostnuid jäi aastatagusega võrreldes vähemaks, siis müüja juurest kodust illegaalseid sigarette soetanuid on paaril viimasel aastal juurde tulnud (vt joonis 3.1). Lisaks eeltoodud ostukohtadele nimetati ka salasigaretide koju kättetoomist ja ostmist tuttavate kaudu.

Salasigaretide ostmine tänavatelt oli teiste ostukohtadega võrreldes enam levinud ka kümnekond aastat tagasi, samas sel ajal ei hangitud salasigarette müüja kodust veel mitte nii tihti kui praegu, vaid ostukohana kasutati veel aktiivsemalt turgusid (vt tabel 3.2). Järgneva mõne aasta jooksul olukord muutus ja kodust müümine hakkas koguma populaarsust. Seejärel hakkas turgude osa salaalkoholi kaubanduses vähenema.

Joonis 3.1. Illegaalsete sigarettide ostukohad (% illegaalsete sigarettide ostjatest)

Tabel 3.2. Illegaalsete sigarettide ostukohad (% illegaalsete sigarettide ostjatest)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Käest kätte (tänaval)	68	59	43	50	35	33	48	53	51	39	52	49
Müüja kodu	15	23	33	34	40	44	38	35	30	26	29	34
Turg	31	29	31	24	34	44	20	18	25	19	17	13
Kauplus, kiosk	13	7	13	8	2	4	8	1	5	9	1	4
Baar, publi	3	1	0	2	0	1	3	0	2	2	1	0
Mujal	2	3	9	16	10	13	13	8	8	16	12	9

3.2. Illegaalsete sigarettide tarbimine

Illegaalsete sigarettide ostmise peamiseks ajendiks oli odavam hind võrreldes legaalsete sigarettidega. Odavamad hinda pidas väga oluliseks 85% ning mõnevõrra oluliseks 15% salasigarettide ostjatest (vt tabel 3.3). Salasigarettide madalam hind oli oluline kõikidele elanike rühmadele. Vähem tähtsaks pidasid illegaalsed suitsetajad seda, et salasigaretid on kergesti kättesaadavad, seda ei pidanud oluliseks 29% vastajatest ja vaid 18%-le oli see väga oluline. Natuke suurem oli nende suitsetajate osakaal, kes pidasid salasigarettide ostmise väga oluliseks

põhjuseks vastava legaalse sigaretimargi puudumist turul. Seda märkis 22% salasisigaretide suitsetajatest.

Illegaalsete sigarettide lihtne kättesaadavus oli mõnevõrra oluline või väga oluline Kirde-Eesti, muust rahvusest, meeste ja väga madala sissetulekuga (alla 127,89 € /2001 kr/ kuus teenivatel) salasisigarette suitsetajate hulgas. Lemmikmargi puudumist legaalsel turul pidasid teistest olulisemaks Kesk-Eesti, alla 30-aastased, naised ja madalama sissetulekuga illegaalsed suitsetajad. Suitsumargid, mida vastanute hinnangul ei olevat legaalselt võimalik osta, olid *Arktika (Light), Caines, Chesterfield, Gitanes, Kiss, Life, Lucky, Strike, More, North State, Pierre Cardin*. Salasisigaretidest osteti 2010. aastal kõige enam järgmisi marke: *More, Next, Bond, Kiss, L&M, Arktika, LD*. Kokku nimetati 20 marki salasisigarette.

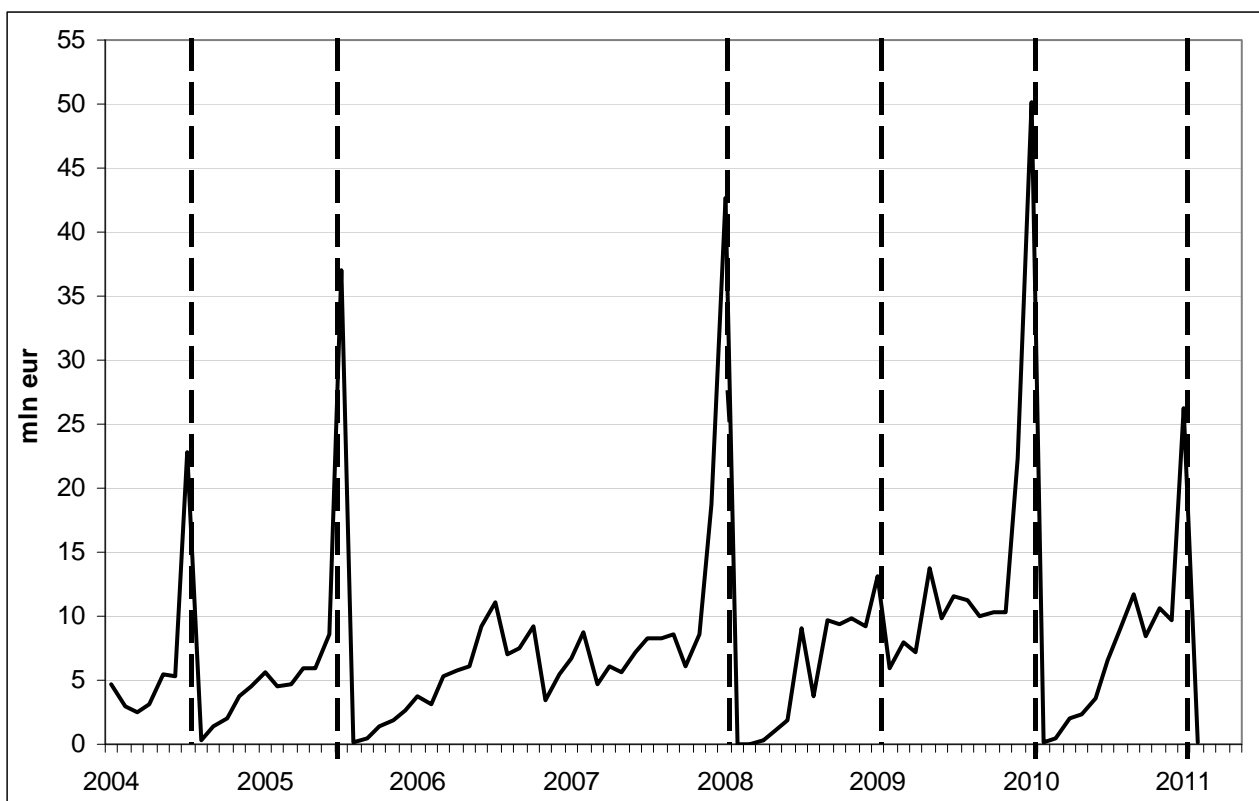
Tabel 3.3. Illegaalsete sigarettide ostmise põhjused 2008-2010. (% illegaalsete sigarettide ostjatest)

		Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Pole oluline	Ei oska öelda
Illegaalsed sigaretid on odavamad					
	2010	85	15	0	0
	2009	90	9	0	1
	2008	90	10	0	0
Illegaalsed sigaretid on kergesti kättesaadavad					
	2010	18	35	29	18
	2009	26	35	26	13
	2008	13	26	37	24
Mark, mida tarbitakse, pole legaalselt saadaval					
	2010	22	22	38	18
	2009	24	12	49	15
	2008	23	15	40	22

Salasisigaretide levikule aitab kaasa nende madalam hinnatase võrreldes legaalsete sigarettidega. Seetõttu püsib elujõulisena ka salasisigaretide turg. Kui legaalsete sigarettide hinda kergitab riigi poolt kehtestatud aktsiisi- ja käibemaks, siis salasisigaretide puhul kauba müüja riigile makse ei maksta. See tähendab, et ostjale saab kauba realiseerida odavamalt, kuid riik jääb samas ilma maksutuludest. Salasisigaretide turumahtu hoiab üleval seegi, et paljud elanikud (eriti mitte-eestlased ja Venemaa piiri äärsed elanikud) pole teadlikud asjaolus, et tuttavate kaudu piiri tagant sigarettide hankimine või sealt kellegi poolt müügiks toodud sigarettide Eestis ostmine on illegaalne tegevus.

Euroopa Liidus kehtib tubakatoodetele aktsiisi miinimumtase, mida ka Eesti riik peab järgima (Euroopa Liidu miinimumtase tõuseb 2014. aastaks tänasega võrreldes veelgi). Eestis tõsteti viimati sigarettide aktsiisimäära 1.01.2011, eelmine aktsiisitõus toimus 2010. aasta alguses (vt joonis 3.2)². Legaalsete sigarettide keskmine paki hind tõusis 2010. aastal 2,21 euroni (34,6 krooni) (2009. aastal 2,04 € /31,9 kr), millega kaasnes ka illegaalsete sigarettide hinnatõus (vt joonis 3.3). Kuigi salasigaretid on legalsetest tunduvalt odavamad, on nende hinnavahe aja jooksul vähenenud. 1990ndate lõpus olid illegaalsed sigaretid keskmiselt kaks korda odavamad kui legaalsed, 2008. aastal oli hinnavahe ligi 2,5-kordne, 2009. aastal jälle kahekordne, kuid 2010. aastal olid legaalsed sigaretid illegaalsetest vaid 1,8 korda kallimad.

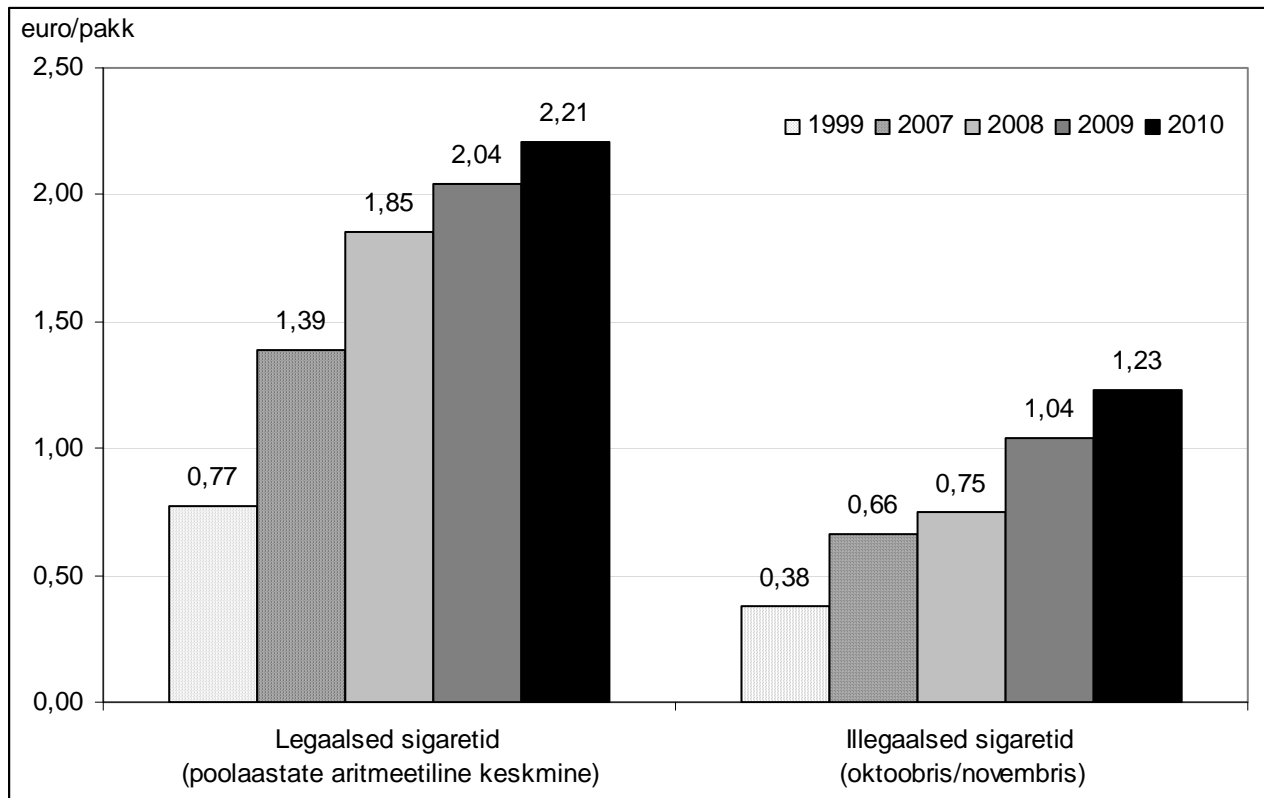
Joonis 3.2. Tubakaaktsiisi laekumine ja tubakaaktsiisi tõusud³

² Fikseeritud määr 1000 sigareti kohta: 33,55 € /525 kr (alates 01.01.2010) → 38,35 € /600 kr (alates 01.01.2010)
 Proportsionaalne määr jaehinnast 33% (alates 01.01.2010).

³ Aktsiisimäärad alates: 1.07.2004 25% jaehinnast + 0,31 € /4,8 kr paki kohta (keskmiselt 0,62 € /9,7 kr pakk); 1.07.2005 26% jaehinnast + 0,35 € /5,6 kr paki kohta (keskmiselt 0,74 € /11,6 kr pakk); 1.01.2008 28% + 0,46 € /7,2 kr paki kohta (keskmiselt 0,92 € /14,4 kr pakk); 1.07.2008 31% + 0,64 € /10 kr paki kohta (keskmiselt 1,28 € /20,0 kr pakk); alates 1.01.2010 33% + 0,67 € /10,5 kr paki kohta; alates 1.01.2011 33% + 0,77 € /12 kr paki kohta.

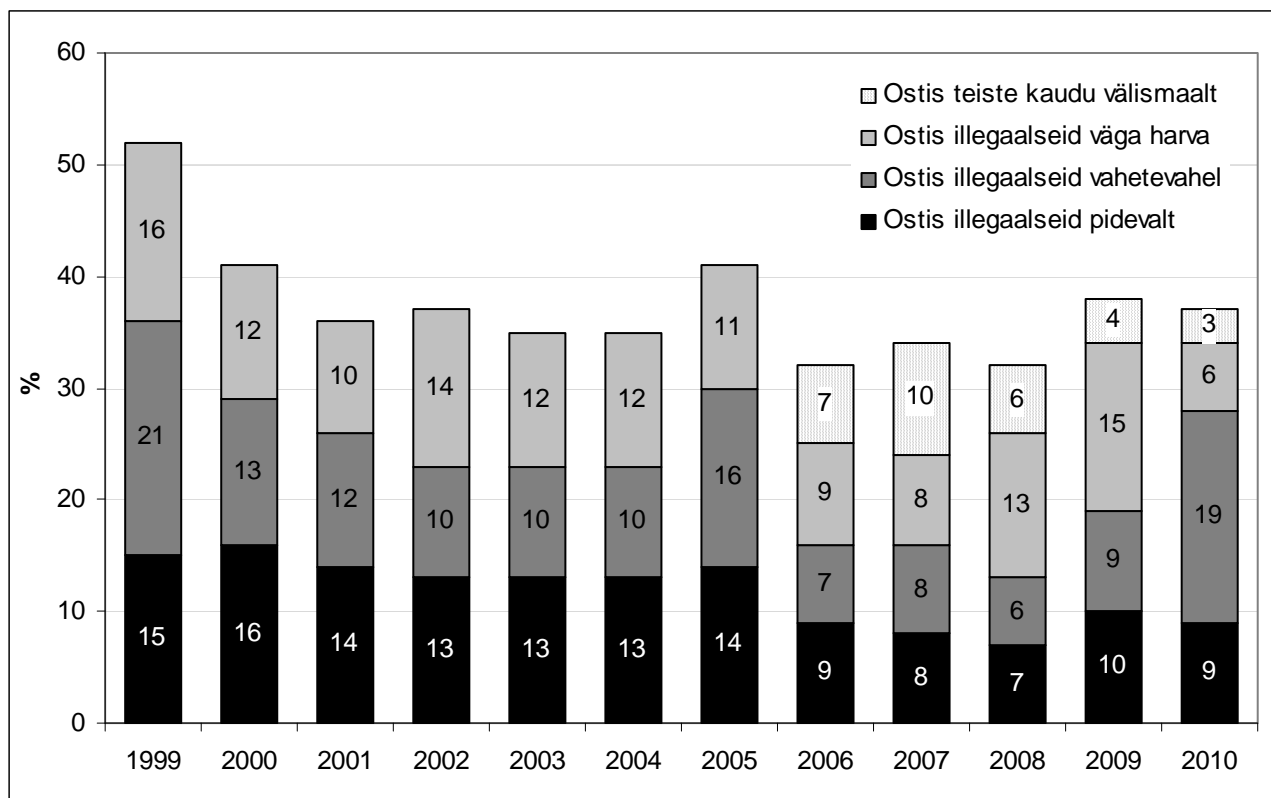
Joonis 3.3. Sigaretipaki keskmine jaehind

Salasigaretide ostukäitumist saab analüüsida vaid elanike küsitlusele tuginedes. Küsitluse põhjal ostis salasigarette 2010. aastal 34% suitsetajatest (2009. aastal sama palju), sh 9% ostis neid pidevalt, 19% vahetevahel ja 9% väga harva (vt tabel 3.4). Võrreldes 2009. aastaga on suurenenud vahetevahel salasigarette ostvate suitsetajate osakaal ning langenud väga harva ostnute osakaal.

Arvestades asjaolu, et osa enda hinnangul salasigarette mittedealest ostis teiste poolt välismaalt toodud sigarette või tellis neid raha eest välismaalt, on salasigaretide ostajate arv tegelikult suurem. Alates 2006. aastast on EKI välja selgitanud ka nende illegaalsete tarbijate osakaalu suitsetajatest, kes enda teada salasigarette ei tarbinud. Võttes arvesse nii teadlikult salasigarette ostnud suitsetajad kui ka need, kes tegid seda teadmatuses (hankisid neid teiste kaudu välismaalt), ostis illegaalseid sigarette 2010. aastal kokku 37% suitsetajatest (2009. aastal 38%) (vt joonis 3.4). Seega jäi salasigaretide ostjate osakaal samale tasemele võrreldes 2009. aastaga.

Joonis 3.4. Illegaalsete sigarettide ostmine (% suitsetajatest)

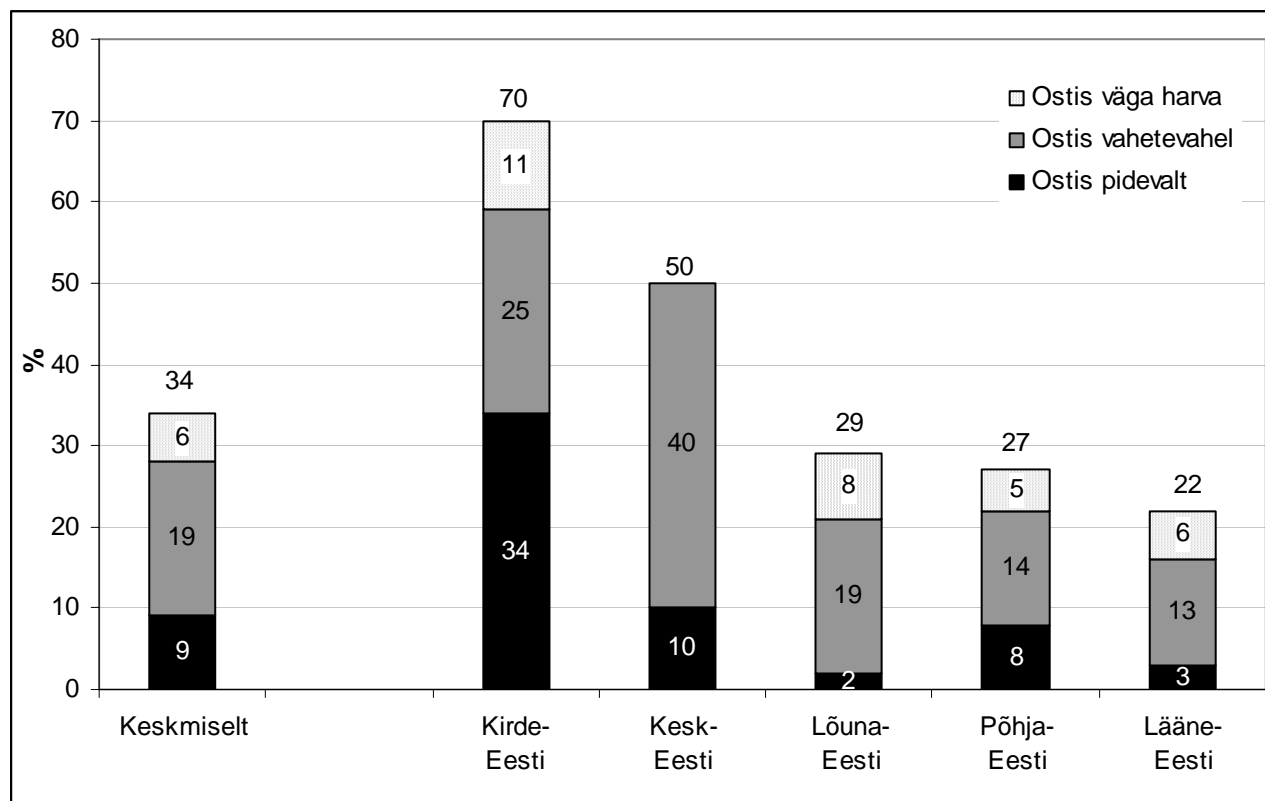
Teadlikult salasigarette ostvate suitsetajate osakaal oli suhteliselt kõrge 1999. aastal, siis ostis salasigarette teadlikult iga teine suitsetaja (vt tabel 3.4). Järgnevatel aastatel salasigarette ostjate osakaal vähenes ja püsis stabiilsena kuni aastateni 2006-2007, mil see langes veelikord. Alates 2009. aastast on salasigarette ostjate osakaal jälle suurenenud. Osa neist inimestest, kes ostsid 2009. aastal salasigarette harva, suurendasid 2010. aastal oma ostusagedust.

Tabel 3.4. Illegaalsete sigarettide teadlik ostmine (% suitsetajatest)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ostis pidevalt	15	16	14	13	13	13	14	9	8	7	10	9
Ostis vahetevahel	21	13	12	10	10	10	16	7	8	6	9	19
Ostis väga harva	16	12	10	14	12	12	11	9	8	13	15	6
Ei ostnud	48	59	64	63	65	65	59	75	76	74	66	66
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Salasigarette teadlikku ostmist esines endiselt kõige rohkem Kirde-Eestis, samuti suuremates linnades (vt joonis 3.5). Illegaalsete sigarettide ostjateks olid rohkem väiksema sissetulekuga, alg- või põhiharidusega ning mitte-eestlastest suitsetajad (vt lisa 2.8).

Joonis 3.5. Teadlikult illegaalseid sigarette ostnud suitsetajad piirkonniti 2010. aastal (% suitsetajatest)

Salasigarette ostnud suitsetajatelt küsiti, milline maksumärk on olnud nende poolt 2010. aastal ostetud salasigarette pakkidel. 83% vastanutest märkis, et illegaalse sigareti pakk kandis teise riigi maksumärki (2009. a 82%). Valdav osa ostjatest oli hankinud Venemaa maksumärki kandvaid sigarette (93%), vähesel määral oli neid, kes soetasid Läti (5%) või Ukraina (2%) maksumärki kandvaid sigarette. 5% illegaalsete sigarettide ostjatest ostis selliseid sigarette, mille pakid olid ilma maksumärgita (2009.aastal 11%). Võltsitud Eesti maksumärgiga sigarettide ostjaid 2010. aastal ei olnud (2009. a 3%). Teiste riikide maksumärgidega (st peamiselt Venemaa) sigarettide müük ei ole aastaga muutunud, maksumärgita ja võltsitud Eesti maksumärgiga sigaretipakkide müümine on vähenenud.

2010. aastal salasigarette ostnud suitsetajate poolt tarbitud sigarettidest moodustasid illegaalsed sigaretid keskmiselt 51% (2009. aastal 38%). Eranditult ainult salasigarette suitsetas 22% illegaalsete sigarettide suitsetajatest (2009. aastal 16%). Nendest suitsetajatest, kes enda hinnangul 2010. aastal salasigarette ei ostnud, kuid hankisid siiski sigarette teiste kaudu välismaalt, moodustasid viimased 10% tarbimisest. Võrreldes 2009. aastaga oli nendel tarbijatel

piiritaguse päritoluga sigarettide osakaal kogutarbimisest vähenenud kaks korda (2009. aastal moodustas välismaiste sigarettide osakaal 20%).

Illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal sigarettide kogutarbimisest, mis on ümber arvestatud kõigi suitsetajate suhtes, oli 2010. aastal 17% (vt tabel 3.5). Näitaja tugineb illegaalsete sigarettide suitsetajate ja teiste kaudu välismaalt sigarette hankivate suitsetajate hinnangutele. Illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal kogutarbimises on tõusnud alates 2009. aastast ja see jõudis 2010. aastal samale tasemele 2004. aasta näitajaga.

Tabel 3.5. Illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal sigarettide kogutarbimises
(ümbearvestus kõigi suitsetajate suhtes)

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
27%	21%	19%	19%	19%	17%	22%	15%	15%	12%	15%	17%

4. ILLEGAALSETE SIGARETTIDE OSAKAAL SIGARETTITURUL

Illegaalsete sigarettide osakaalu leidmiseks üldises sigarettide tarbimises analüüsiti ühelt poolt elanike eksperthinnanguid olukorra kohta Eestis tervikuna, teiselt poolt aga nende isiklikku kogemust salasigaretidega kokkupuutumisel. Järgnevalt tuuakse välja hinnangute võrdlus ning esitatakse tulemuste kokkuvõtteid.

Elanike eksperthinnangute põhjal oli 2010. aastal Eestis illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal 31% sigarettide kogutarbimisest. Suitsetajate endi tarbimiskäitumise hinnangu järgi moodustasid aga salasigaretid 17% kõigist tarbitud sigarettidest. Lahknevused hinnangutes tulenevad mitmetest teguritest. Eksperthinnanguid mõjutavad inimese endi tõekspidamised, igapäevaelust kogunev informatsioon, meediakajastused ning ühiskondlik hoiak antud valdkonna suhtes. Eksperthinnangu andmisel hinnatakse teisi ja seda tehakse tihti kriitilisemalt, seetõttu kalduvad seesugused hinnangud olema pigem ülepaistatud. Kuna ühiskondliku hoiaku tõttu on taunitav illegaalse kauba tarbimine ning ka suitsetamine ise on tervisele kahjulik, siis hindabki inimene taustainformatsioonist lähtudes olukorda kriitilisemana. Ja ka vastupidi – hinnang enese käitumisele on üldjuhul alahinnatud, sest inimesed püüavad oma pahesid õigustada, vähendada avalikkuse silmis oma sõltuvust sigarettidest ning vahel ka varjata oma ebaseaduslikke tarbimisharjumusi. See ei pruugi olla alati tahtlik, kuid enda käitumist püütakse alateadlikult näidata paremast küljest ja positiivsemana, kui see tegelikult on.

EKI hinnangul moodustasid 2010. aastal illegaalsed sigaretid 27-31% üldisest sigarettide siseturumahu (legaalsed ja illegaalsed sigaretid kokku). Varasemate aastate hinnangud ning illegaalsete sigarettide turgu iseloomustavad näitajad on toodud tabelis 4.1.

Legaalsete sigarettide kaubanduse andmete aluseks on Statistikaameti impordi-eksporti andmed (Eestis ei ole tubakatootmist alates 1996. aastast). Tegelik sigarettide müügi arvutamisel 2010. aasta kohta on arvesse võetud ka hinnangulised laovarud, mis jäid 2009. aastal turustamata ning realiseeriti 2010. aastal. Samamoodi on arvestatud, et osa 2010. aastal imporditud sigarettidest jääb aasta jooksul realiseerimata ja turustatakse järgmisel aastal⁴. Legaalsete sigarettide müük on vähenenud alates 2009. aastast ning nende 2010. aasta turumaht oli SA andmetel 1,78 miljardit tükki, mida oli üle kümnendiku vähem kui eelnenud aastal. Sarnaselt varasematele aastatele on käesolevas töös võetud eelduseks, et välituristide poolt ostetud ja riigist välja viidud sigarettide kogus moodustab 10% kogu legaalsete sigarettide müügist. Sigarettide illegaalse kaubanduse absoluutmahu väljaselgitamiseks on kasutatud legaalsete sigarettide kodumaist tarbimist, st turistide ostud on legaalsest müügist maha arvatud.

⁴ 2010. aastal jäi hinnanguliselt realiseerimata kuni 3-kuuline laovaru.

Tabel 4.1. Sigarettide illegaalse kaubanduse maht ja arvestuslik maksutulukaotus

Näitaja	Ühik	1999 ⁵	2000 ⁶	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Legaalsete sigarettide müük siseturul (sh turistide ostud)	mld sigaretti	2,25	1,94	1,94	2,29	2,33	2,04	1,95	2,34	2,33	2,62	2,01	1,78
Illegaalse kaubanduse osakaal siseturul	%	33	30	28	22-25	22-25	22-25	25-30	20-25	20-25	20-25	25-30	27-31
Sigarettide illegaalse kaubanduse keskmine maht	mld sigaretti	1,11	0,83	0,68	0,64	0,64	0,56	0,67	0,61	0,61	0,69	0,69	0,59-0,72
Riigieelarvesse laekumata aktsiis	mln eurot	21,28	17,32	15,21	14,57	15,85	17,06	18,92	17,45	20,26	25,88	35,47	36,35-44,14
Riigieelarvesse laekumata käibemaks	mln eurot	17,70	14,64	13,10	12,21	14,44	14,96	19,88	18,53	18,73	32,40	38,35	41,54

Illegaalsed sigaretid moodustasid möödunud kümnendi alguses kolmandiku Eesti elanike poolt tarbitud sigarettidest. Järgnevatel aastatel salasigarettide osakaal kogumahust vähenes ja perioodil 2002-2004 püsis illegaalne kaubandus ühtlaselt 22-25% tasemel kodumaiste sigarettide turust. 2005. aastal salaturu osakaal mõnevõrra suurenes, langeses seejärel taas 20-25%-ni. Taoline turuseis kestis kuni 2008. aastani ja 2009. aastal suurenes salaturu osakaal siseturul taas 25-30%-ni. 2010. aastal kasvas illegaalsete sigarettide osakaal 27-31%-ni siseturust. Salaturu maht realiseeritud sigarettide arvu järgi siiski ei suurenenud (salasigarettide osakaal legaalse turuga võrreldes oli suurem seetõttu, et leaalsete sigarettide müügi kogused vähenesid), samas suurenes selle rahaline käive, sest salasigaretid olid muutunud kallimaks. Illegaalsete sigarettide tarbimist soodustas salasigarettide märgatavalt madalam hind võrreldes leaalsete sigarettidega ning keeruline majanduslik olukord seadis paljudele suitsetajatele sigarettide hankimisel prioriteediks vaid soodsama hinna. Eestis müüdi 2010. aastal hinnanguliselt 0,59-0,72 miljardit salasigaretit, mille käive oli 36,35-44,14 miljonit eurot (569-691 mln kr).

Sigarettide illegaalse kaubanduse tõttu jäi riigil hinnanguliselt saamata 15,59 miljonit eurot (244 mln kr) käibemaksu ja 41,54 miljonit eurot (650 mln kr) aktsiisimaksu. Kui illegaalsete sigarettide asemel oleks ostetud leaalsete sigarettide, siis oleks riik saanud maksude näol täiendavalt 57,13 miljonit eurot (894 mln kr) maksutulud⁶.

⁵ Eestis leaalsetelt soetatud ja reisijate poolt riigist välja viidud sigarettide statistika puudumise tõttu võivad illegaalse turu maht ja maksutulukaotused olla ülehinnatud välismaaga seotud ostude osakaalu võrra leaalsetest sigarettidest.

⁶ Laekumata maksusummade arvestuse aluseks on võetud illegaalsete sigarettide turu osakaalu vahemikhinnangu alampiir.

KOKKUVÕTE

Eestis suitsetas 2010. aastal 24% täiskasvanud elanikest. Suitsetajate osakaal jäi praktiliselt samaks võrreldes 2009. aastaga. 2010. aasta algusest sigarettide aktsiisimäär tõusis ning legaalse sigarettide keskmine paki hind suurenes 2,21 euronit (34,6 krooni) (2009. aastal 2,04 € 31,9 kr). Suitsetanutest ei muutnud oma suitsetamisharjumusi 44%, suitsetamist vähendas või loobus sellest 49%, rohkem hakkas sigarette tarbima või alustas suitsetamist 7% suitsetajatest. Peamine põhjus, mis pani elanikke suitsetamist vähendama või sellest loobuma oli see, et suitsetamine oli muutunud liiga kalliks – nii vastas 65% suitsetamist vähendanud või sellest loobunud elanikest.

Illegaalseid sigarette ostis 2010. aastal 37% suitsetajatest (2009. aastal 38%). Neist teadlikult tegi seda 34% suitsetajatest ning mitteteadlikult 3% suitsetajatest. Viimased hankisid omale sigarette peamiselt teiste kaudu raha eest välismaalt või ostsid välismaalt toodud ja müügiks pakutud sigarette. Teadlikult illegaalseid sigarette ostvate suitsetajate osakaal jäi 2009. aastaga võrreldes samaks.

Illegaalsed sigaretid on sarnaselt varasematele aastatele enim levinud Kirde-Eestis, sealsetest elanikest oli 2010. aastal salasigarette ostnud 70%. Illegaalsete sigarettide ostjaid leidis enam veel mitte-eestlaste ja madalama haridustasemega- ja sissetulekutega suitsetajate hulgas. Peamiselt osteti salasigarette nende odavamama hinna tõttu, väga oluliseks pidas seda 85% ja mõnevõrra oluliseks 16% illegaalsete sigarettide ostjatest. 2010. aastal tõusid nii legaalse kui illegaalse sigarettide hinnad, kuid hinnaerinevus nende vahel vähenes. Keskmise legaalse sigaretipaki hind oli 2,21 eurot (34,6 krooni), illegaalse sigaretipaki sai kätte keskmiselt 1,23 euroga (19,2 kr). Peamiselt osteti salasigarette tänavatelt (49% illegaalsete sigarettide ostjatest), müüjate kodudes (34%) ja turgudelt (13%). Ostumüügiprotsess on viimastel aastatel levinud enam salakaubitsejate elukohtadesse.

Sigaretide illegaalse kaubanduse osakaal on 2009. aastaga võrreldes tõusnud, nende osakaal kogu sigarettide siseturumahust oli EKI hinnangul 27-31%. Aastaga jäi salasigaretide koguseline müük samaks, kuid selle rahaline müügi käive suurenes (2010. a oli salasigaretide koguseline turumaht 0,59-0,72 miljardit sigaretti ja rahaline käive 36,35-44,14 miljonit eurot (569-691 mln kr). Illegaalse kaubanduse tõttu jäi riigil 2010. aastal hinnanguliselt saamata ligi 57,13 miljonit eurot (894 mln krooni) aktsiisi- ja käibemaksu.

KÜSITLUSTULEMUSTE PROTSENTJAOTUSED

KAS TEIE SUITSETATE? (% vastanutest, n=1009)

Ei suitseta üldse	76	
Suitsetan väga harva (mitte iga päev)	5	
Suitsetan iga päev	19	keskmiselt 14 sigaretti päevas

KUIDAS TE OLETE 2010. AASTA JOOKSUL MUUTNUD OMA SUITSETAMISHARJUMUSI? (% 2010. aasta jooksul suitsetanutest, n=245)

Loobusin suitsetamisest	5
Suitsetan vähem	44
Suitsetan sama palju	44
Suitsetan rohkem	4
Hakkasin suitsetama	3

KUI TE OLETE 2010. AASTAL SUITSETAMISEST LOOBUNUD VÕI HAKANUD VÄHEM SUITSETAMA, SIIS MIS OLI SELLE AJENDIKS? (% suitsetamise vähendajatest ja loobujatest, n=115; vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

Enda terviseprobleemid	25
Oma lähedaste pärast	15
Suitsetamine on ebamugavam (nt avalikes kohtades ei tohi suitsetada jne)	15
Suitsetamine muutus liiga kalliks	65
Muud põhjust märkis 4% vastanutest	

KAS TE MURETSETE ENDALE SIGARETTE TAGAVARAKS? (% suitsetajatest)

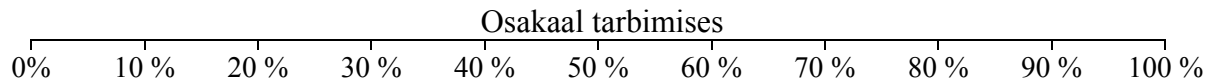
Oman pidevalt varu	19
Muretsen mõnikord varuks	34
Ei muretse varuks	47

KAS TE OLETE 2010. AASTAL OSTNUD ENDALE VÄLISMAALT SIGARETTE, ET NEID EESTIS SUITSETADA? (% suitsetajatest, vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

Ostsin endale ise välismaal olles sigarette, et neid hiljem Eestis suitsetada	20	<i>toodud aruandes:</i> millistest riikidest?
Palusin endale välismaalt sigarette tuua (andsin raha kaasa või maksin hiljem)	11	millistest riikidest?
Ostsin teiste poolt välismaalt toodud sigarette, mida ma ei tellinud, aga mida mulle pakuti osta	20	millistest riikidest?
Ei ostnud ise ega teiste kaudu välismaalt sigarette	55	

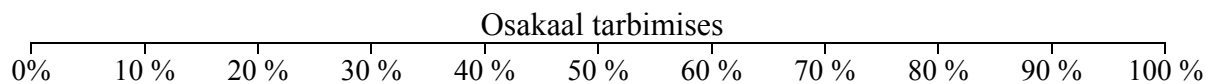
MILLISE OSA MOODUSTASID TEIE ENDA POOLT JA TEISTE KAUDU VÄLISMAALT OSTETUD SIGARETTID TEIE SIGARETTIDE KOGUTARBIMISEST 2010. AASTA OKTOOBRIS?

Enda poolt välismaal ostetud sigarettide osakaal sigarettide kogutarbimisest 2010. a. oktoobris:

Suitsetajate keskmine: 8,14%

Teiste poolt välismaalt ostetud sigarettide osakaal sigarettide kogutarbimisest 2010. a. oktoobris:

Suitsetajate keskmine: 10,68%

Suitsetajate endi ja teiste poolt välismaalt ostetud sigarettide osakaal sigarettide kogutarbimisest 2010. aasta oktoobris keskmiselt: 18,82%

PALUN MÄRKIGE, KUI PALJU JA MILLISE HINNAGA TE OSTSITE 2010. AASTA OKTOOBRIS ISE VÕI TEISTE KAUDU VÄLISMAALT SIGARETTE? (% suitsetajatest)

Ostsin oktoobris välismaalt sigarette	37	keskmiselt 21 pakki hinnaga 1,41 € (20,57 kr)
		pakk
Ei ostnud oktoobris välismaalt sigarette	63	

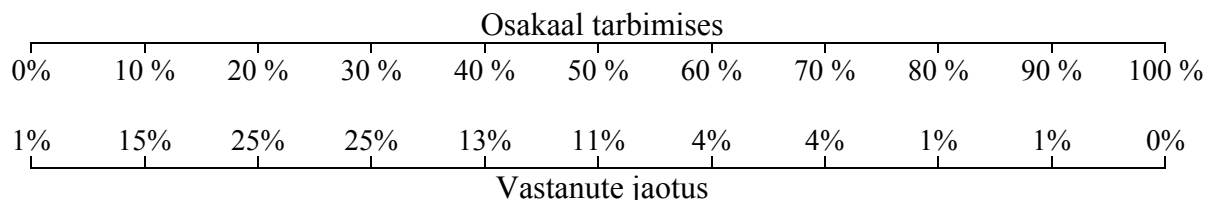
SALASIGARETTIDE MÜÜK EESTIS

KAS TEIE TUTVUSRINGKONNAS ON INIMESI, KES OSTAVAD SALASIGARETTE?

(% vastanutest)

Jah, tean paljusid	14
Jah, tean mõnesid	32
Ei tea kedagi	37
Ei oska öelda	17

KUI SUUREKS TE HINDATE SALASIGARETTIDE OSA EESTI ELANIKE ÜLDISES SIGARETTIDE TARBIMISES?

Vastajate keskmine: 31,11%

KAS TEIE ISIKLIKULT TEATE MÕNDA PIDEVALT TEGUTSEVAT SALASIGARETTIDE MÜÜGIKOHTA VÕI MÜÜJAT? (% vastanutest)

Jah	25
Ei	75

KUST TE OLETE 2010. AASTAL SAANUD SALASIGARETTIDE KAUBANDUSE KOHTA INFORMATSIOONI? (% vastanutest, vastaja võis märkida mitu vastustusevarianti)

Oma kogemusest (olen müümist näinud või ise ostnud)	14
Sugulaste, sõprade, tuttavate käest kuulnud	37
Meediast saanud (TV, raadio, ajalehed, ajakirjad, Internet)	41
Ei oska öelda	20

KOKKUPUUTED SALASIGARETTIDEGA

KAS TE ISE OLETE OSTNUD 2010. AASTAL SALASIGARETTE? (% suitsetajatest)

Ei ole ostnud	66
Ostsin väga harva	6
Ostsin vahetevahel	19
Ostsin pidevalt	9

KUI TE EI OSTNUD 2010. AASTAL SALASIGARETTE, SIIS KUI OLULISED ON TEIE JAOKS JÄRGMISED PÕHJUSED? (% legaalse sigarettide eelistajatest)

	Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Ei ole oluline	Ei oska öelda
Majanduslik olukord võimaldab osta legaalseid sigarette	37	37	16	10
Pean endast lugu ja põhimõtteliselt ei osta salasigarette	48	25	17	10
Minu sõprusringkond suhtuks sellesse halvustavalt	7	13	52	28
Salasigarette pole kerge saada	9	19	34	38
Salasigaretid võivad olla tervisele ohtlikud	43	18	16	23
Salasigaretide kvaliteet on halb	40	23	8	29
Salasigaretide ostmisega rikuksin seadust	36	22	29	13
Salasigaretide ostmisega toetaksin allilma	43	17	16	24

Muud põhjust märkis 3% vastanutest

KUI TE OSTSITE 2010. AASTAL SALASIGARETTE, SIIS KUI OLULISED ON TEIE JAOKS JÄRGMISED PÕHJUSED? (% salasigaretide ostjatest)

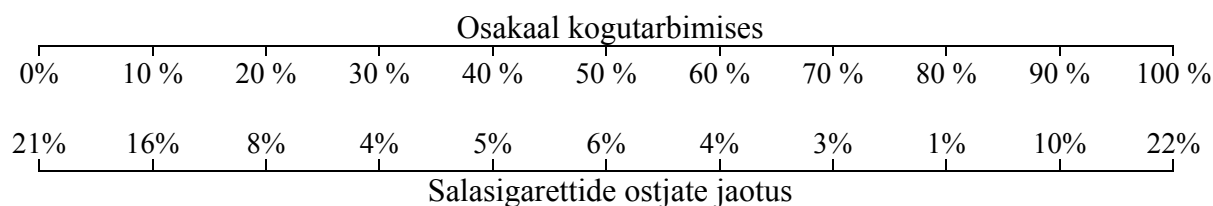
	Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Ei ole oluline	Ei oska öelda
Salasigaretid on odavamad	85	15	0	0
Salasigaretid on minu jaoks kergesti kättesaadavad	18	35	29	18
Mark, mida soovin tarbida, pole legaalselt saadaval	22	22	38	18

Muud põhjust märkis 5% vastanutest

PALUN MÄRKIGE, KUI PALJU JA MILLISE HINNAGA TE OSTSITE 2010. AASTA OKTOOBRI SALASIGARETTE? (% salasigaretide ostjatest)

Ostsin oktoobris salasigarette	75	keskmiselt 23 pakki hinnaga 19,23 kr pakk
Ei ostnud oktoobris salasigarette	25	

MILLISE OSA MOODUSTASID SALASIGARETTID TEIE SIGARETTIDE KOGUTARBIMISEST 2010. AASTA OKTOOBRIS?

Salasigarette ostjate keskmine: 50,55%

MILLISEID SALASIGARETTIDE MARKE TE OSTATE KÕIGE ROHKEM?

Peamised: *More, Next, Bond, Kiss, L&M, Arktika*

MILLINE MAKSUMÄRK ON OLNUD TEIE POOLT 2010. AASTAL OSTETUD SALASIGARETTIDE PAKKIDEL? (% salasigarette ostjatest, vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

Võltsitud Eesti maksumärk	0	
Teise riigi maksumärk (mitte Eesti)	83	millise riigi? <i>toodud aruandes</i>
Maksumärki polegi olnud	5	

KUST TE TAVALISELT OSTATE SALASIGARETTE?

(% salasigarette ostjatest, vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

Käest kätte (tänavalt)	49
Turult	13
Kauplustest, kioskitest	4
Baaridest, pubidest	0
Müüja kodust	34
Muud vastust märkis 9% vastanutest	

KUIDAS MUUTUS TEIE JAOKS SALASIGARETTIDE KÄTTESAADAVUS 2010. AASTA JOOKSUL? (% salasigarette ostjatest)

Muutus kergemaks	6
Jäi samaks	45
Muutus raskemaks	36
Ei oska öelda	13

KÜSITLUSTULEMUSTE PROTSENTJAOUSED SOTSIAAL-DEMOGRAAFILISTE GRUPPIDE LÕIKES

Elanike suitsetamisharjumused

(% vastanutest)

		Ei suitseta üldse	Suitsetab väga harva	Suitsetab iga päev
Keskmiselt		76	5	19
Regioon	Põhja-Eesti	73	6	21
	Kesk-Eesti	79	6	15
	Kirde-Eesti	75	5	20
	Lääne-Eesti	78	2	20
	Lõuna-Eesti	76	5	19
Elukoht	Tallinn	73	6	21
	suured linnad	79	4	17
	väikelinnad	78	4	18
	maa-asulad	75	5	20
Rahvus	eestlased	79	4	17
	mitte-eestlased	70	6	24
Vanus	18 - 29 aastased	72	7	21
	30 - 49 aastased	75	4	21
	50 - 64 aastased	74	4	22
	65 - 74 aastased	88	3	9
Sugu	naised	80	5	15
	mehed	70	5	25
Haridus	alg-, põhiharidus	57	7	36
	keskharidus	74	5	21
	kõrgharidus	84	4	12
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	alla 2001 kr	63	5	32
	2001- 4000 kr	72	5	23
	4001- 6000 kr	80	3	17
	6001- 8000 kr	75	5	20
	8001-10 000 kr	80	8	12
	üle 10 000 kr	80	7	13

Suitsetamisharjumuste muutmine 2010. aastal

(% suitsetajatest, n=245)

		Loobusin suitseta- misest	Suitsetan vähem	Suitsetan sama palju	Suitsetan rohkem	Hakkasin suitseta- ma
Keskmiselt		5	44	44	4	3
Regioon	Põhja-Eesti	6	42	45	3	4
	Kesk-Eesti	0	75	25	0	0
	Kirde-Eesti	4	38	44	9	5
	Lääne-Eesti	5	37	50	5	3
	Lõuna-Eesti	6	43	46	3	2
Elukoht	Tallinn	6	45	44	2	3
	suured linnad	7	34	52	7	0
	väikelinnad	0	54	36	4	6
	maa-asulad	7	40	45	5	3
Rahvus	eestlased	3	45	46	4	2
	mitte-eestlased	8	41	44	3	4
Vanus	18 - 29 aastased	11	40	40	7	2
	30 - 49 aastased	4	38	51	3	4
	50 - 64 aastased	2	48	44	3	3
	65 - 74 aastased	6	59	35	0	0
Sugu	naised	9	39	42	5	5
	mehed	3	45	48	3	1
Haridus	alg-, põhiharidus	2	40	53	5	0
	keskharidus	4	46	43	3	4
	kõrgharidus	10	38	44	5	3
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	alla 2001 kr	0	39	44	7	10
	2001- 4000 kr	5	50	40	4	1
	4001- 6000 kr	2	42	50	3	3
	6001- 8000 kr	11	49	38	0	2
	8000 - 10 000 kr	11	40	49	0	0
	üle 10 000 kr	6	26	51	13	4

Suitsetamisest loobumise või suitsetamise vähendajate ajendid

(% suitsetajatest, kes 2010.a vähendasid või loobusid suitsetamisest, n=115)

		Enda tervise- probleemid	Oma lähedaste pärast	Suitsetamine on ebamugavam	Suitsetamine muutus liiga kalliks
Keskmiselt		25	15	15	65
Regioon	Põhja-Eesti	18	17	15	61
	Kesk-Eesti	33	16	29	80
	Kirde-Eesti	9	23	24	83
	Lääne-Eesti	41	18	8	34
	Lõuna-Eesti	31	3	6	68
Elukoht	Tallinn	19	18	17	61
	suured linnad	8	18	20	58
	väikelinnad	28	15	16	75
	maa-asulad	38	8	8	65
Rahvus	eestlased	32	16	12	62
	mitte-eestlased	12	13	19	68
Vanus	18 - 29 aastased	25	28	10	41
	30 - 49 aastased	24	8	27	75
	50 - 64 aastased	27	10	13	74
	65 - 74 aastased	16	9	0	75
Sugu	naised	25	12	16	69
	mehed	24	16	15	61
Haridus	alg-, põhiharidus	33	0	12	62
	keskharidus	19	15	18	69
	kõrgharidus	34	23	7	54
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	alla 2001 kr	26	0	8	74
	2001- 4000 kr	18	6	14	77
	4001- 6000 kr	15	27	35	66
	6001- 8000 kr	41	12	4	77
	8000 – 10 000 kr	35	14	0	22
	üle 10 000 kr	24	44	13	0

Sigaretide muretsemine tagavaraks

(% suitsetajatest, n=245)

		Oman pidevat varu	Muretsen mõnikord varuks	Ei muretse varuks
Keskmiselt		19	34	47
Regioon	Põhja-Eesti	19	31	50
	Kesk-Eesti	41	22	37
	Kirde-Eesti	18	40	42
	Lääne-Eesti	11	42	47
	Lõuna-Eesti	18	34	48
Elukoht	Tallinn	14	33	53
	suured linnad	18	36	46
	väikelinnad	18	21	61
	maa-asulad	27	41	32
Rahvus	eestlased	19	32	49
	mitte-eestlased	20	37	43
Vanus	18 - 29 aastased	14	35	51
	30 - 49 aastased	15	38	47
	50 - 64 aastased	33	27	40
	65 - 74 aastased	7	32	61
Sugu	naised	17	34	49
	mehed	21	34	45
Haridus	alg-, põhiharidus	31	30	39
	keskharidus	18	38	44
	kõrgharidus	15	24	61
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	alla 2001 kr	22	43	35
	2001- 4000 kr	23	41	36
	4001- 6000 kr	28	26	46
	6001- 8000 kr	10	39	51
	8001-10 000 kr	10	21	69
	üle 10 000 kr	4	24	72

Peamised infokanalid salasigarettide kaubanduse kohta 200. aastal

(% vastanutest)

		Oma kogemus	Sugulased, sõbrad, tuttavad	Meedia	Ei oska öelda
Keskmiselt		14	37	41	20
Regioon	Põhja-Eesti	13	31	41	22
	Kesk-Eesti	9	37	41	19
	Kirde-Eesti	36	53	19	12
	Lääne-Eesti	6	27	51	19
	Lõuna-Eesti	11	44	46	19
Elukoht	Tallinn	15	32	38	23
	suured linnad	25	46	27	19
	väikelinnad	10	38	50	16
	maa-asulad	10	36	46	17
Rahvus	eestlased	10	31	52	18
	mitte-eestlased	24	50	16	22
Vanus	18 - 29 aastased	14	48	41	19
	30 - 49 aastased	12	35	41	21
	50 - 64 aastased	15	34	41	18
	65 - 74 aastased	14	23	44	21
Sugu	naised	11	37	43	21
	mehed	17	35	40	18
Haridus	alg-, põhiharidus	14	35	30	23
	keskharidus	16	44	38	19
	kõrgharidus	12	27	47	20
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	alla 2001 kr	26	47	32	13
	2001- 4000 kr	14	45	33	20
	4001- 6000 kr	14	37	43	20
	6001- 8000 kr	11	37	45	19
	8000 – 10 000 kr	11	33	43	23
	üle 10 000 kr	11	19	53	19

Salasigarette ostjate teadmine oma tutvusringkonnas

(% vastanutest)

		Jah, tean paljusid	Jah, tean mõnesid	Ei tea kedagi	Ei oska öelda
Keskmiselt		14	32	37	17
Regioon	Põhja-Eesti	10	30	41	19
	Kesk-Eesti	21	26	35	18
	Kirde-Eesti	35	38	20	7
	Lääne-Eesti	7	26	46	21
	Lõuna-Eesti	12	39	34	15
Elukoht	Tallinn	9	31	41	19
	suured linnad	24	34	36	6
	väikelinnad	14	28	40	18
	maa-asulad	14	35	32	19
Rahvus	eestlased	8	30	42	20
	mitte-eestlased	28	38	24	10
Vanus	18 - 29 aastased	18	39	33	10
	30 - 49 aastased	13	35	35	17
	50 - 64 aastased	15	26	38	21
	65 - 74 aastased	5	21	53	21
Sugu	naised	12	32	39	17
	mehed	16	32	35	17
Haridus	alg-, põhiharidus	24	24	31	21
	keskharidus	18	36	30	16
	kõrgharidus	8	29	46	17
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	alla 2001 kr	34	32	24	10
	2001- 4000 kr	18	37	30	15
	4001- 6000 kr	12	31	36	21
	6001- 8000 kr	10	31	42	17
	8000 – 10 000 kr	12	32	39	17
	üle 10 000 kr	6	26	53	15

Pidevalt tegutseva illegaalsete sigarettide müügikoha/ müüja teadmine
(% vastanutest)

		Teab	Ei tea
Keskmiselt		25	75
Regioon	Põhja-Eesti	20	80
	Kesk-Eesti	20	80
	Kirde-Eesti	56	44
	Lääne-Eesti	14	86
	Lõuna-Eesti	25	75
Elukoht	Tallinn	22	78
	suured linnad	38	62
	väikelinnad	19	81
	maa-asulad	24	76
Rahvus	eestlased	19	81
	mitte-eestlased	39	61
Vanus	18 - 29 aastased	27	73
	30 - 49 aastased	24	76
	50 - 64 aastased	25	75
	65 - 74 aastased	21	79
Sugu	naised	21	79
	mehed	28	72
Haridus	alg-, põhiharidus	35	65
	keskharidus	27	73
	kõrgharidus	20	80
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	alla 2001 kr	38	62
	2001- 4000 kr	32	68
	4001- 6000 kr	24	76
	6001- 8000 kr	18	82
	8000 – 10 000 kr	19	81
	üle 10 000 kr	17	83

Illegaalsete sigarettide ostmise 2010. aastal
(% suitsetajatest)

		Ei ostnud	Ostis väga harva	Ostis vahetevahel	Ostis pidevalt
Keskmiselt		66	6	19	9
Regioon	Põhja-Eesti	73	5	14	8
	Kesk-Eesti	50	0	40	10
	Kirde-Eesti	30	11	25	34
	Lääne-Eesti	78	6	13	3
	Lõuna-Eesti	71	8	19	2
Elukoht	Tallinn	72	5	15	8
	suured linnad	44	7	28	21
	väikelinnad	62	8	23	7
	maa-asulad	73	6	16	5
Rahvus	eestlased	74	5	18	3
	mitte-eestlased	51	8	21	20
Vanus	18 - 29 aastased	70	5	16	9
	30 - 49 aastased	67	7	18	8
	50 - 64 aastased	62	5	21	12
	65 - 74 aastased	87	0	13	0
Sugu	naised	72	9	11	8
	mehed	65	3	23	9
Haridus	alg-, põhiharidus	59	0	30	11
	keskharidus	60	9	22	9
	kõrgharidus	83	3	6	8
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	alla 2001 kr	49	11	24	16
	2001- 4000 kr	55	9	23	13
	4001- 6000 kr	66	7	20	7
	6001- 8000 kr	70	0	22	8
	8000 – 10 000 kr	82	5	7	6
	üle 10 000 kr	96	0	4	0

KÜSITLETUD KOGUMI ISELOOMUSTUS

Eesti tarbijate paneeli küsitlus, vastanuid kokku 1009 vanuses 18-74 aastat.

Regiooni järgi⁷:

Põhja-Eesti	39%
Kesk-Eesti	10%
Kirde-Eesti	13%
Lääne-Eesti	14%
Lõuna-Eesti	24%

Elukoha järgi:

Tallinn	31%
suured linnad ⁸	19%
väikelinnad	19%
maa-asulad	31%

Rahvuse järgi:

eestlased	69%
mitte-eestlased	31%

Vanuse järgi:

18 - 29 aastased	25%
30 - 49 aastased	38%
50 - 64 aastased	24%
65 - 74 aastased	13%

Soo järgi:

naised	54%
mehed	46%

Hariduse järgi:

alg- ja põhiharidus	8%
keskharidus (k.a keskeriharidus)	54%
kõrgharidus (k.a magister, doktor)	38%

Netosissetuleku järgi

(leibkonnaliikme kohta kuus):

alla 2001 kr	8%
2001- 4000 kr	26%
4001- 6000 kr	29%
6001- 8000 kr	15%
8001-10 000 kr	11%
üle 10 000 kr	11%

⁷ Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 2001. aasta määrusega nr 126 kinnitatud Eesti piirkondlike üksuste statistilise klassifikaatori 3. tasemel esitatud maakondade grupid:

Põhja-Eesti: Harju maakond (sh Tallinn)

Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond

Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond

Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond

Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond

⁸ Tartu, Narva, Pärnu, Kohtla-Järve ja Jõhvi